

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

07-02-94М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«Актуальні проблеми конституційного права»

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
Навчально-наукового інституту права
Протокол № 8 від «26» лютого 2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Кафарський В. І., Ясковець О. А. – Рівне : НУВГП, 2021. – 25 с.

Укладачі:

Кафарський В. І., д.ю.н., професор, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін;

Ясковець О. А., асистент кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Відповідальний за випуск: Міщук І. В., к.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

Швець О. М.

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	4
1.1. Опис навчальної дисципліни	4
1.2. Тематика практичних занять	5
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	6
1.4. Критерії та шкала оцінювання	7
2. Плани практичних занять	9
3. Самостійна робота студентів	16
4. Рекомендована література	19

© В. І. Кафарський,
О. А. Ясковець, 2021
© НУВГП, 2021

ПЕРЕДМОВА

Теоретична дисципліна «Актуальні проблеми конституційного права» передбачає поглиблене ознайомлення студентів із проблемами теорії і практики конституційного права, становлення та розвитку конституціоналізму і парламентаризму, важливих конституційно-правових інститутів.

Зміст курсу «Актуальні проблеми конституційного права» передбачає розгляд поняття та змісту конституційного права і конституції, як основного джерела даної галузі права; підстав і порядку прийняття конституції та змін до неї; проблемних питань реалізації конституційних норм і засобів правової охорони конституційного ладу; проблематику конституційної законності та відповідальності; проблемні питання інтерпретації конституційних норм; конституційно-правові проблеми, зумовлені проведенням політичної, конституційної, адміністративної, судової реформ.

Цілями дисципліни є:

- 1) знати історію конституційного розвитку України;
- 2) розуміти основні напрями політичної конституційної реформи в Україні;
- 3) знати загальні засади конституційного ладу України;
- 4) розуміти основи правового статусу людини та громадянина;
- 5) визначати актуальні проблеми безпосереднього народовладдя в Україні та проблеми формування конституційної систему органів державної влади;
- 6) визначати конституційно-правові проблеми побудови судової системи, конституційно-правові проблеми в діяльності прокуратури України, конституційно-правові проблеми діяльності Конституційного Суду України;
- 7) розуміти актуальні проблеми територіального устрою України;

- 8) розуміти конституційно-правові засади та проблеми місцевого самоврядування в Україні.
- 9) орієнтуватися в питаннях діяльності Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Конституційного Суду інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в Україні;
- 10) опрацьовувати додаткову літературу, зокрема монографії та наукові статті.
- 11) аналізувати проблеми функціонування того чи іншого конституційно-правового інституту та пропонувати шляхи подальшого розвитку та вдосконалення.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета курсу: вивчення чинного конституційного законодавства України через призму дискусійних проблем реалізації норм конституційного права.

Вивчення дисципліни «*Актуальні проблеми конституційного права*» має на меті формування низки компетентностей:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК6Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають

системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК113. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Зміст вивчення дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» сформульований у таких термінах результатів навчання:

РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки

РН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

РН16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

1.2 Тематика практичних занять

п/п	Назва теми
Модуль 1: Проблемний дискурс конституційно-правових основ	
1.	Конституція України – основа національної правової системи.
2.	Конституція як соціальна, культурна і духовна цінність українського народу

3.	Конституційно-правові основи організації і здійснення влади в Україні
4.	Конституційні конфлікти в державотворчому процесі України
5.	Конституційні засади та проблеми законодавчого регулювання адміністративно-правових відносин в Україні
Модуль 2: <i>Проблемні аспекти конституційного права</i>	
6.	Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні
7.	Конституційно-правові проблеми безпосередньої демократії в Україні
8.	Теоретичні проблеми і шляхи реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина
9.	Проблеми конституційної юрисдикції в сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні
10.	Конституційно-правові аспекти національної безпеки української держави

Вимоги до відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в online формі, через корпоративну пошту та/або навчальну платформу Moodle за погодженням із керівником курсу.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи студентів на лекціях;
- усне опитування на практичних заняттях;
- виконання контрольних робіт та тестових завдань;
- участь в обговоренні проблемних питань;
- розв'язування ситуаційних завдань;

- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час виголошення промов;
- вміння аналізувати публічні виступи.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунок від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 20 балів

Виконання індивідуального завдання (реферат) – 10 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Змістовий модуль 2 (максимальна кількість балів – 50)

Виконання завдань практичної роботи – 20 балів

Написання контрольної роботи – 10 балів

Підсумковий модульний контроль (тестування) – 20 балів

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Тема 1. Конституція України – основа національної правової системи.

План

1. Правова система і демократична, соціальна, правова держава.
2. Конституційні засади взаємодії соціально-правової держави і правової системи України.
3. Норми міжнародного права у конституційному правопорядку України.
4. Етнополітичні чинники в конституційно-правовому регулюванні суспільних відносин в Україні.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати місце конституційного права в сучасній системі права. Встановити зміст і завдання реформ конституційного законодавства.

Питання для самоперевірки:

1. В чому особливість предмета регулювання конституційного права України?
2. Сформулюйте визначення правової системи і демократичної, соціальної та правової держави.
3. Прокоментуйте основні конституційні засади взаємодії соціально-правової держави.
4. Надайте характеристику норм міжнародного права у конституційному правопорядку України.
5. Яке місце конституційного права у галузевій класифікації правової системи?

Література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

Тема 2. Конституція як соціальна, культурна і духовна цінність українського народу

План

1. Конституція України як соціальна цінність.
2. Конституційні проблеми реалізації соціальних прав і свобод людини в Україні.
3. Правова культура, стан і перспективи розвитку.
4. Духовні основи української Конституції: проблеми забезпечення свободи світогляду і віросповідань.
5. Механізм реалізації захисту права людини на сповідування релігії та релігійну діяльність.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає суть Конституції України?
2. В чому полягають особливості конституційних проблеми реалізації соціальних прав і свобод людини в Україні?
3. Розкрийте зміст правової культури, стан і перспективи розвитку.
4. Які проблеми механізму реалізації захисту права людини на сповідування релігії та релігійну діяльність.
5. Розкрийте власну думку: Конституція – це соціальна, культурна та духовна цінність нашого народу.

Література: 7, 15, 17, 21, 23, 26, 35, 45, 46.

Тема 3. Конституційно-правові основи організації і здійснення влади в Україні

План

1. Конституційно-правові проблеми взаємодії загальнодержавних представницьких органів народовладдя в Україні
2. Конституційно-компетенційні проблеми парламенту та Президента України.
3. Парламентська відповідальність уряду та шляхи її вдосконалення.
4. Проблеми державного управління і забезпечення верховенства прав людини в Україні.

Методичні рекомендації:

У процесі підготовки до практичного заняття з'ясувати особливості становлення нового типу взаємовідносин суб'єктів сучасного конституційного права. Письмово описати основні конституційно-компетенційні проблеми парламенту та Президента України. Вміти розкрити парламентську відповідальність уряду та

шляхи її вдосконалення. Вміти роз'яснити проблеми державного управління і забезпечення верховенства прав людини в Україні.

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте зміст конституційно-правові проблеми взаємодії загальнодержавних представницьких органів народовладдя в Україні.
2. Що таке парламентська відповідальність в конституційному праві?
3. Зазначити основні проблеми державного управління і забезпечення верховенства прав людини в Україні.
4. Роз'ясніть проблеми державного управління і забезпечення верховенства прав людини в Україні.

Література: 1, 7, 15,17, 29,30, 38, 40, 54.

Тема 4. Конституційні конфлікти в державотворчому процесі України

План

1. Конфлікт як об'єкт дослідження юридичної науки.
2. Класифікація конституційних конфліктів.
3. Здійснення впливу на конституційні конфлікти.
4. Основи конституційно-конфліктної діагностики.

Питання для самоперевірки:

1. Конфлікт як об'єкт дослідження юридичної науки.
2. Класифікація конституційних конфліктів.
3. Яким чином здійснюється вплив на конституційні конфлікти?
4. Назвіть технології попередження конституційних конфліктів.

Література: 7, 12, 14, 17, 21.

Тема 5. Конституційні засади та проблеми законодавчого регулювання адміністративно-правових відносин в Україні

План

1. Конституційно-правове регулювання державної служби в Україні.
2. Проблеми державного управління і забезпечення верховенства прав людини в Україні.
3. Конституційно-правові засади боротьби з бюрократією державного апарату.
4. Державне управління інформаційними ресурсами (інформаційної сфери) українського суспільства.
5. Конституційні засади подальшого розвитку адміністративної юстиції в умовах реалізації доктрини справедливого правосуддя.

Питання для самоперевірки:

1. Сформулюйте зміст конституційно-правового регулювання державної служби в Україні.
2. Надайте характеристику конституційно-правовим засадам боротьби з бюрократією державного апарату.
3. Окресліть вимоги конституційних засад подальшого розвитку адміністративної юстиції в умовах реалізації доктрини справедливого правосуддя.
4. Який механізм державного управління інформаційною сферою в Україні?

Література: 1, 7, 13, 17, 35, 53, 54 .

Тема 6. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні

План

1. Конституційно-правовий статус об'єднаних територіальних громад.
2. Об'єднана територіальна громада та державна влада в Україні.
3. Конституційно-правові засади діяльності старост сільських громад.
4. Проблеми відповідальності в об'єднаних територіальних громадах в діючій системі муніципально-правових відносин.

Питання для самоперевірки:

1. Поняття об'єднаної територіальної громади та її місце в державній владі в Україні.
2. Характеристика конституційно-правових засад діяльності старост сільських громад
3. У чому полягають проблеми відповідальності в об'єднаних територіальних громадах в діючій системі муніципально-правових відносин.
4. Теоретико-правова характеристика об'єднаних територіальних громад в Україні.

Література: 3, 4, 5, 7, 9, 10, 17, 20, 21, 31, 35.

Тема 7. Конституційно-правові проблеми безпосередньої демократії в Україні

План

1. Конституційно-правові основи безпосередньої демократії в Україні.
2. Вибори і референдуми в Україні: законодавчі проблеми і шляхи їх вирішення.
3. Конституційно-правові механізми прямого народовладдя в Україні.
4. Юридична відповідальність за порушення законодавства про вибори і референдуми.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає принцип демократизму?
2. Які законодавчі проблеми проведення виборів та референдумів існують в Україні? Запропонуйте шляхи їх вирішення.
3. В чому заключається механізм прямого народовладдя в Україні?
4. За які порушення законодавства про вибори та референдум настає юридична відповідальність?
5. В чому полягає специфіка у справах щодо виборчого й референдумного процесів?
6. Коло осіб-суб'єктів виборчого та референдумного процесів?

Література: 6, 7, 8, 17, 18, 21, 25, 34, 38.

Тема 8. Теоретичні проблеми і шляхи реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина

План

1. Соціальна і юридична природа конституційних прав і свобод людини і громадянина.
2. Закріплення прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в Конституції України.
3. Конституційно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини і громадянина.
4. Конституційно-правові аспекти діяльності судових і правоохоронних органів із забезпечення законних прав і свобод людини і громадянина.

Питання для самоперевірки:

1. Пригадайте види прав людини і громадянина.
2. Охарактеризувати конституційно-правовий механізм забезпечення прав і свобод людини і громадянина.
3. Розкрити зміст конституційно-правових аспектів діяльності судових і правоохоронних органів із забезпечення законних прав і свобод людини і громадянина.?
4. Суть діяльності судових і правоохоронних органів із забезпечення законних прав і свобод людини і громадянина.

Література: 7, 10, 17, 19, 33, 43, 46, 48.

Тема 9. Проблеми конституційної юрисдикції в сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні

План

1. Механізми конституційної юрисдикції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина.
2. Правова природа Конституційного Суду України, його повноважень, рішень і висновків.

3. Міжнародно-правова і конституційна законність в правозастосовчій (судовій) практиці.

Питання для самоперевірки:

1. Яким чином і якими суб'єктами владних повноважень здійснюється механізм захисту прав і свобод людини і громадянина?
2. Охарактеризуйте правову природу повноважень, рішень та висновків КС України?
3. Назвіть міжнародні нормативно-правові акти у сфері захисту прав та свобод людини і громадянина?
4. Назвіть основні проблеми конституційної юрисдикції в сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Література: 7, 7, 16, 17, 27, 37, 41, 43, 44, 51, 52.

Тема 10. Конституційно-правові аспекти національної безпеки української держави

План

1. Конституційні засади забезпечення національної безпеки та її законодавче регулювання.
2. Конституційно-правові основи військового будівництва та військово- цивільних відносин.
3. Принципи і механізм парламентського контролю за сферою національної безпеки України.
4. Розвиток та вдосконалення законодавства в сфері національної безпеки України.

Питання для самоперевірки:

1. В чому полягає специфіка забезпечення національної безпеки відповідно до конституційних засад?
2. У чому полягає механізм парламентського контролю за сферою національної безпеки України?
3. Запропонуйте свій план розвитку та вдосконалення законодавства в сфері національної безпеки України.
4. Охарактеризуйте основні тези військового будівництва.

Література: 2, 7, 17, 32, 36, 38.

3. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни «Філософія права» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення за темами навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань за темами темах практичних занять;
- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;
- робота в інформаційних мережах;
- вибір теми, розроблення плану та написання реферату;
- самостійне вивчення та складання конспектів за темами, що вносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення промов, доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності студентів.

Написання реферату

Написання рефератів як форма самостійного вивчення навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Усі реферати повинні відповідати єдиним вимогам.

1. Робота повинна бути акуратно виконана на стандартних аркушах формату А4 у друкованому варіанті, обсягом 15-18 сторінок. Поля сторінки 20 мм з усіх боків. Набір здійснювати текстовим редактором Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1, абзац 1,25 см. Рівняння тексту по ширині сторінки. Сторінки нумеруються внизу по центру арабськими цифрами без крапки наприкінці, додержуючись наскрізної нумерації. Першою сторінкою є титульна, на ній номер сторінки не проставляється.

2. Конкретний зміст реферату, його структура визначається студентом разом із викладачем. Як правило, реферат має таку структуру:

– **ВСТУП**, де обґрунтовується вибір теми реферату, її актуальність, формуються основна мета і завдання дослідження.

– **ОСНОВНА ЧАСТИНА**, яка складається з двох або трьох розділів. У розділі належить викласти загальні, теоретичні та методичні питання. У наступних розділах розкривається конкретний матеріал, який має практичне значення. З метою більш логічного викладення матеріалу кожний розділ закінчується невеликими висновками.

– **ВИСНОВКИ** – заключна, узагальнююча частина реферату, де стисло підбивають підсумки дослідження, міститься особиста позиція автора реферату.

– Текстова частина реферату завершується **СПИСКОМ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**, де найменування використаних монографій, посібників та статей розташовані в алфавітному порядку за першою літерою прізвища автора. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015. Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

Наприклад:

Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Вища школа, 1997. 271 с.

Битяк Ю. Адміністративне судочинство як форма забезпечення верховенства права і законності. Право України. 2011. № 4. С. 4–11.

– **ДОДАТКИ**, які подаються наприкінці реферату, наводяться таблиці, ілюстрації та інші допоміжні матеріали.

3. Реферат починається з титульної сторінки.

4. Вступ, розділи і висновки, які розміщуються в указаній послідовності, починаються з нової сторінки. Заголовки розділів реферативного дослідження слід розміщувати посередині рядка і писати великими літерами без крапки наприкінці й не підкреслювати. Перенос слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком та наступним рядком повинна дорівнювати пропущеному рядку.

5. На цитати треба давати посилання, які робляться мовою оригіналу. Після цитати робиться в дужках позначка [4, с. 38]. Це означає, що дане видання міститься у списку літератури за порядковим номером – 4. Друга цифра – 38 – означає номер

сторінки, звідки взята цитата.

6. Оцінка реферату враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб реферат був написаний відповідно до теми, а його структурні підрозділи повністю розкривали проблему дослідження.

Орієнтовний перелік тем для рефератів

1. Конституційно-правовий статус об'єднаних територіальних громад.
2. Об'єднана територіальна громада та державна влада в Україні.
3. Конституційно-правові засади діяльності старост сільських громад.
4. Проблеми відповідальності в об'єднаних територіальних громадах в діючій системі муніципально-правових відносин.
5. Соціальна і юридична природа конституційних прав і свобод людини і громадянина.
6. Закріплення прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в Конституції України.
7. Конституційно-паровий механізм забезпечення прав і свобод людини і громадянина.
8. Конституційно-правові аспекти діяльності судових і правоохоронних органів із забезпечення законних прав і свобод людини і громадянина.
9. Механізми конституційної юрисдикції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина.

10. Правова природа Конституційного Суду України, його повноважень, рішень і висновків.
11. Міжнародно-правова і конституційна законність в правозастосовчій (судовій) практиці.
12. Конституційно-правовий статус об'єднаних територіальних громад.
13. Об'єднана територіальна громада та державна влада в Україні.
14. Конституційно-правові засади діяльності старост сільських громад.
15. Проблеми відповідальності в об'єднаних територіальних громадах в діючій системі муніципально-правових відносин.

4. Рекомендована література

Базова:

1. Антологія української юридичної думки. В 10-т томах / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 10. Конституційне (державне) право України / упорд. В.Ф. Погорілко та ін. К. : Видавничий Дім «Юридична книга», 2005, С. 146–172; 395–412.
2. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія / В. О. Антонов; наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. С. 219–373.
3. Баймуратов М. М. Феномен «розмежування повноважень» як основоположний інструментальний метод формування компетенції органів місцевого самоврядування в умовах муніципальної реформи в Україні. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право.* 2017. Вип. 13. С. 132–153.

4. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні. / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. К. : Концерн «Видавничий Дім» «ІнЮре», 2003. С. 65–151, 210–395.
5. Береза А. В. Реформування публічної влади: сучасні концепції та політична практика : монографія. К. : Логос, 2012. 360 с.
6. Вибори і референдуми в Україні: законодавче забезпечення проблеми реалізації та шляхів удосконалення (доповіді, виступи, рекомендації). К. : 2003. С. 8–125.
7. Гультай М. Питання вдосконалення індивідуального доступу до конституційного правосуддя в Україні. *Захист прав людини органами конституційної юстиції: можливості і проблеми індивідуального доступу*: матеріали Міжнар. конф., м. Київ, 16 верес. 2011 р. / Конституційний Суд України; відп. ред. А. С. Головін. К. : Логос, 2011. С. 59–65.
8. Держава і право в світлі сучасної юридичної думки: Збірн. наук. праць на пошану академіка Ю. С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010, С. 211–216.
9. Дробуш І. В. Інститут старости в системі місцевого самоврядування: основні концептуальні підходи. *Перспективи напрямку розвитку сучасної юридичної науки*: матеріали Міжнр. наук. конф., Кривий ріг (31 січня 2015 р.). Кривий ріг: ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2015. С. 31–34.
10. Дробуш І. В. Соціальна функція місцевого самоврядування в Україні т конституційно-правові проблеми її реалізації. Р. : Овід, 2015. С. 320–495.
11. Євінтов В. Пряме застосування міжнародних стандартів прав людини (коментар до статті 9 Конституції України). *Українське право*. 1998. № 1. С. 26.
12. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні. Одеса : Юридична література, 2008. 240 с.
13. Інформатизація та відкритість влади як засоби демократизації суспільства: матеріали «Круглого столу»; К. : Альтерпрес, 2003, С. 88–138.

14. Категоренко В. Сучасні концепції конфлікту як соціального явища. *Людина і політика*. 2002, № 3. С. 77–78.
15. Кафарський В. Нація і держава: Культура. Ідеологія. Духовність. Івано-Франківськ : Плай 1999. С. 165–174.
16. Кафарський В. І. Право і політика в українському конституціоналізмі. Нац. ун-т водного господарства та природокористування; Навчально-науковий інститут права. Івано-Франківськ : Супруп В. П., 2020. С. 172–222.
17. Кафарський В. І., Припхан І. І. Конституційне право України у схемах : навч. посіб. Київ : Голіней О. М., 2019. С. 42–53.
18. Ковальчук В. Конституція як основа легітимності публічної влади. *Вибори та демократія*. 2010. № 2–3 (24–25). С. 29–37.
19. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні : навч. посіб. К. : Юрінкомінтер, 2004. С. 76–249.
20. Коновеичук Х. Б. Статут об'єднаної територіальної громади. / за заг. ред. В. І. Кафарського. Івано-Франківськ: пп. Голіней О. М., 2017. 60 с.
21. Конституційно-правові засади становлення української державності / В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, О. Г. Данильян та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Тодики. К. : Право, 2003, С. 90–114.
22. Кресіна І. О. Українська національна держава: проблеми політичної суб'єктності й суверенітету. *Держава і право в світлі сучасної юридичної думки*: Збрн. наук. праць на пошану академіка Ю. С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010, С. 191–201.
23. Макаренко Л. О. Правова культура і правовий світогляд як головні чинники збереження національної ідентичності. *Часопис Київського університету права*, 2015/1, 2015. С. 34–37.
24. Макеєва О. М. Правова культура як чинник розвитку правової системи. *Юридичний вісник*, 4 (41) 2016. С. 48–53.
25. Максакова Р. М. Конституційно-правові проблеми організації та реалізації установчої влади в Україні. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2012. С. 280–416.

26. Максимов С. І. Право і правова культура: аспекти взаємодії / Демократія та право: проблеми взаємовпливу і взаємозалежності: матер. міжнарод. наук. конф. (26.10.2007 р.) м. Київ / за ред. акад. АПрН України О. В. Скрипнюк. Х. : Право, 2002. С. 61–64.
27. Нестерович В. Ф. Органи судової влади як об'єкти лобювання в Україні – виклик національній правовій системі. Вісник Верховного Суду України. 2010. № 3. С. 38–42.
28. Оніщенко М. М. Правова система і держава в Україні. К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002, С. 132.
29. Орзіх М. П. Доктринальний вимір деяких конституційно-компетенційних проблем парламенту і Президента України. *Держава і право в світлі сучасної юридичної думки*: Збірн. наук. праць на пошану академіка Ю.С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010, С. 202–211.
30. Павленко Р. М. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід. К. : вид. дім «К.М. Академія», 2002, С. 60–140.
31. Панчишин Р. І. Конституційно-правове забезпечення об'єднання територіальної громади в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018, С. 39–42.
32. Парламентський контроль за сферою безпеки: принципи, механізми і практичні аспекти. Женевський центр демократичного контролю за Збройними силами. Женева-Київ, 2003, С. 22–90.
33. Пархоменко Н. Роль громадянського суспільства у захисті прав і свобод людини і громадянина. *Право України*. 2014. № 4. С. 116–125.
34. Петков С.В. Народовладдя: від права радянського до права громадянського. К. : Видавничий дім «Скіф», 2014. 56 с.
35. Правова система України: історія, стан та перспективи. У п'яти томах. 2 т. Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка Х. : Право, 2008. С. 32–58.
36. Правові основи військового будівництва та військово-цивільних відносин: збрн. законод. актів з питань нац. безпеки і охорони / ред. рада: Г. К. Крючков голова, Б. П. Андресюк,

В. П. Горбулін та ін. К. : Парламентське видавництво, 2005, С. 24-154.

37. Притика Д. М. Методологічні основи організації судової влади і правосуддя в Україні. *Держава і право в світлі сучасної юридичної думки*: Збрн. наук. праць на пошану академіка Ю. С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010, С. 217–228.

38. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика / відп. ред. В. Ф. Погорілко. К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України: А.С.К., 2003. С. 7–58.

39. Проблеми теорії права і конституціоналізму у працях В. М. Цвіка / упоряд.: О. В. Петришин, С. В. Шевчук, О. Р. Дашевський та ін.; відп. за вип. О. В. Петришин. Х. : Право, 2010. С. 147–187.

40. Рудик П. А. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи. К. : Атіка, 2006. С. 166–208.

41. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа Конституції. Ужгород : Поліграф центр «Ліра», 2009. С. 355–369.

42. Силіванов А. О. Виключна юрисдикція Конституційного Суду України тлумачити Конституцію та закони України. *Держава і право в світлі сучасної юридичної думки*: Збірн. наук. праць на пошану академіка Ю. С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010. С. 228–239.

43. Силіванов А. О. Конституція. Громадянин. Суд. Професійні та суспільні погляди. К. : УАІД «Рада», 2009. С. 202–245.

44. Силіванов А. О. Конституція. Громадянин. Суд. Професійні та суспільні погляди. К. : УАІД «Рада», 2009. С. 287–368.

45. Ситник Г. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства і держави. *Вісн. НАДУ*. 2004. Вип. 2. С. 369-374.

46. Скрипнюк О. В. Конституційні права і свободи людини і громадянина в Україніб теоретико-методологічні, правотворчі та правозастосовні аспекти. *Держава і право в світлі сучасної юридичної думки*: Збірн. наук. праць на пошану академіка

Ю. С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010. С. 182–190.

47. Скрипнюк О. В. Конституція України та її функції: проблеми теорії та практики реалізації. До десятої річниці прийняття Конституції України. К. : Академія правових наук України, 2005. С. 53–54.

48. Тацій В. Я. Проблеми законодавчого забезпечення громадянських та політичних прав в Україні в світлі європейських стандартів прав людини (до 60 річчя Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). *Держава і право в світлі сучасної юридичної думки*: Збірн. наук. праць на пошану академіка Ю.С. Шемшученка. К. : Видав. «Юридична думка», 2010, С. 164–170.

49. Федоренко В. Л. Основні шляхи розвитку та вдосконалення конституційного права України в умовах розбудови демократичної держави. *Демократія та право: проблеми взаємовпливу і взаємозалежності*: матер. Міжнарод. наук. конф. (26.10.2007 р.) м. Київ / за ред. акад. АПрН України О.В. Скрипнюк. Х. : Право, 2002. С. 28–35.

50. Футей Б. Становлення правової держави: Україна 1991–2001 рр. К. : Юрінком Інтер, 2001. С. 13–124.

51. Футей Б. Становлення правової держави: Україна 1991–2001 рр. К. : Юрінком Інтер, 2001. С. 69–124.

52. Шевчук Станіслав Основи конституційної юрисдикції. Харків : Консум, 2002. С. 225–284.

53. Штогун С. Г. Судово-парова реформа в Україні у статтях та публікаціях. К. : КНТ, 2016. С. 8–63.

54. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу. К. : Парламентське вид-во, 2004. С. 281–350.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbu.gov.ua> – бібліотека ім. В.І. Вернадського
2. <http://zakon.rada.gov.ua> – Верховна Рада України
3. <http://www.president.gov.ua> – Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України
5. <http://www.ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України
6. <http://www.scourt.gov.ua> – Верховний Суд України

Законодавство

7. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.